

Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia?

Klasy IV–VI
szkoły podstawowej

Zadanie można modyfikować i dostosować do możliwości i potrzeb nauczycieli i nauczycielek oraz uczniów i uczennic. O ostatecznym kształcie zadania decyduje nauczyciel/nauczycielka.

Zadanie interdyscyplinarne składa się z **aktywności wprowadzającej** objaśniającej cel zadania, **trzech aktywności** przeznaczonych na zajęcia z geografii lub przyrody, matematyki i języka polskiego oraz aktywności podsumowującej na godzinę wychowawczą. Realizacja zadania ma na celu wspólne odnalezienie odpowiedzi na pytanie: **Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia?** Odpowiedź na pytanie kluczowe wprowadzi uczniów i uczennice w zagadnienia związane ze zrównoważonym transportem i przestrzenią, z odniesieniem do działań, które można zrealizować lokalnie, na poziomie szkoły oraz indywidualnie. Zadanie najlepiej zrealizować we współpracy międzyprzedmiotowej i przeprowadzić wszystkie aktywności, umożliwiając młodzieży poszukiwanie odpowiedzi w ramach różnych przedmiotów. Zadanie należy rozpocząć od aktywności 1 (wprowadzającej), a najlepszym jego podsumowaniem jest realizacja aktywności 5 (godzina wychowawcza). Najlepiej zrealizować wszystkie trzy aktywności przedmiotowe (w dowolnej kolejności), choć zadanie pozwala również na wybór jednej lub dwóch aktywności. Przed rozpoczęciem realizacji zadania zachęcamy do zapoznania się z tematyką wszystkich aktywności, zaplanowania pracy i możliwej współpracy międzyprzedmiotowej z innymi nauczycielami i nauczycielkami.

Cele zadania w języku ucznia/uczennicy

- określę czym jest zrównoważona przestrzeń do życia,
- poznam czynniki wpływające na zrównoważoną przestrzeń,
- dowiem się, jakie działania może podjąć szkoła, aby stworzyć przestrzeń bardziej przyjazną klimatowi, przyrodzie i społeczności szkolnej,
- obliczę koszt finansowy stworzenia zrównoważonej przestrzeni do życia w szkole,
- przygotowuję się do działań, które uczynią moją szkołę zrównoważoną,
- dowiem się, jakie plany dotyczące zrównoważonego transportu i budownictwa prezentuje Europejski Zielony Ład.

Kryteria sukcesu w języku ucznia/uczennicy

- wyjaśniam czym jest zrównoważona przestrzeń do życia,
- wymieniam działania wpływające na zrównoważoną przestrzeń,
- potrafię wymienić jakie działania może podjąć szkoła, aby stworzyć przestrzeń bardziej przyjazną klimatowi, przyrodzie i społeczności szkolnej,
- obliczam koszt finansowy stworzenia zrównoważonej przestrzeni do życia w szkole,
- włączam się w inicjowanie zmian w szkole na rzecz tworzenia bardziej zrównoważonej przestrzeni szkolnej,
- wyjaśniam, jaki jest cel strategii Europejski Zielony Ład dotyczący zrównoważonego transportu i budownictwa na rzecz ochrony klimatu i różnorodności biologicznej.

Zagadnienia

przyroda/geografia

- transport i gospodarka
- zależności pomiędzy środowiskiem a działalnością człowieka
- ekologia

matematyka

- działania na liczbach naturalnych
- obliczenia na liczbach dziesiętnych

język polski

- wywiad, formułowanie pytań otwartych,
- personifikacja,
- adekwatność języka do sytuacji komunikacyjnej

godzina wychowawcza

- zrównoważona, przyjazna przestrzeń do życia
- odpowiedzialność społeczna

Załączniki

- karta pracy nr 1:

Kilka słów o przestrzeni

(geografia)

[https://bit.ly/
ZI_3_kartapracy1](https://bit.ly/ZI_3_kartapracy1)

- karta pracy nr 2:

Koszt zrównoważonej przestrzeni

(matematyka)

[https://bit.ly/
ZI_3_kartapracy2](https://bit.ly/ZI_3_kartapracy2)

- karta pracy nr 3:

Świat, który odczuwasz
wszystkimi zmysłami

(język polski)

[https://bit.ly/
ZI_3_kartapracy3](https://bit.ly/ZI_3_kartapracy3)

Odniesienia do podstawy programowej

- przyroda: I.5, II.3, II.7, III.7, I.6), VII. 2), VII. 3), VII. 6)
- geografia: I.4, I.6, I.8, II.4, II.6, II.7, III.3, III.6, III.8, II. 9), VII.2)
- matematyka: V.2, XIV.1, XIV.2
- język polski: II.3.3), III.1.4), III.2.1)
- odniesienia do kształcenia ogólnego w szkole podstawowej (perspektywa wychowawcza)

Metody nauczania

- podające: rozmowa, opis, plakat
- problemowe: burza pomysłów, pytania problemowe, word cafe
- eksponujące: materiał filmowy
- praktyczne: ćwiczenia praktyczne (przy wykorzystaniu różnych źródeł wiedzy), gra dydaktyczna, praca plastyczna, technika kolażu

Środki dydaktyczne

- plakat Rekopól Organizacja Odzysku Opakowań SA, Europejski Zielony Ład, https://bit.ly/EZL_plakat
- flipchart/duże arkusze papieru, karteczki typu post-it, papier, markery, przybory do pisania, klej, kółka lub kwadraty samoprzylepne, stare gazety i magazyny, flamastry, karteczki samoprzylepne, kolorowy papier, zdjęcia z przestrzenią szkolną.

Aktywność 1 (wprowadzenie do zadania)

Rozpocznij zajęcia od pytania: Czym jest przestrzeń do życia? Pozwól chętnym uczniom i uczennicom odpowiedzieć na pytanie. Zwróć uwagę, jakie miejsca/ obszary i regiony młodzież nazywa przestrzenią do życia. Następnie zaprosz klasę do stworzenia wspólnej definicji przestrzeni do życia.

Narysuj na dużym arkuszu papieru lub tablicy online sylwetkę człowieka (możesz również napisać słowo „JA”). Wokół narysowanego człowieka narysuj okrąg. Powiedz klasie, że to prywatna przestrzeń do życia, np. dom (nazywając kolejne przestrzenie do życia, weź pod uwagę odpowiedzi uczniów i uczennic). Zaprosz klasę, by wymieniła obszary, przedmioty i osoby, które tworzą tę przestrzeń. Możesz zwrócić uwagę także na przyrodę, zwierzęta i rośliny, które również tworzą przestrzeń do życia. Narysuj kolejne okręgi wokół pierwszego i powtórz proces burzy pomysłów (kolejnymi poziomami mogą być osiedle, miejscowość, województwo, państwo). W zależności od odpowiedzi młodzieży stwórzcie razem charakterystykę trzech–czterech okręgów. Ważne, by zwracać uczniom i uczennicom uwagę na różne elementy przestrzeni: innych ludzi, przyrodę, sklepy, usługi, drogi, budynki i oczywiście szkołę.

Gdy skończycie pracę nad wypełnianiem poszczególnych okręgów (przestrzeni), zwróć uwagę na różnorodność elementów otaczających uczniów i uczennice w ich przestrzeni do życia, na obecność innych ludzi i istot żywych. Powiedz, że każdy z nas oddziałuje na przestrzeń, w której żyje, oraz innych ludzi, organizmy żywe i krajobraz. Zarówno lokalnie, na poziomie domu, szkoły i miejscowości, jak i globalnie, na poziomie całej planety. Wyjaśnij, że do globalnych wyzwań, na które mamy wpływ lokalnie, należą klimat i różnorodność biologiczna (przyroda, jeżeli uczniowie i uczennice nie znają pojęcia różnorodności biologicznej), a jednym ze sposobów na ich ochronę jest dążenie do stworzenia zrównoważonej przestrzeni do życia.

Podsumuj aktywność, mówiąc o tym, że obecnie różne instytucje i państwa szukają rozwiązań prowadzących do spowolnienia lub zatrzymania zmiany klimatu oraz utraty różnorodności biologicznej, a ty zapraszasz klasę do realizacji zadania Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia?, którego celem będzie dowiedzenie się, czym jest zrównoważona przestrzeń do życia, i zastanowienie się, co można zmienić we wspólnej przestrzeni do życia, by była ona bardziej przyjazna dla ludzi, przyrody i klimatu (możesz zakreślić ten okrąg, który obejmuje szkołę, i powiedzieć, że to wasza przestrzeń do działania).

Zaproponuj uczniom i uczennicom, by stworzyli grupę projektującą zrównoważoną przestrzeń, bardziej przyjazną ludziom, środowisku i klimatowi. Powiedz, że Komisja Europejska planuje obecnie działania mające na celu zmiany gospodarcze i społeczne prowadzące do większej zrównoważoności na poziomie Unii Europejskiej, natomiast klasa jako grupa projektantów i projektantek będzie pracowała

na poziomie lokalnym. Podsumuj, czym grupa będzie się zajmowała podczas kolejnych aktywności:

- zbieranie informacji na temat tego, czym jest zrównoważona przestrzeń do życia
- projektowanie zmian w najbliższej przestrzeni, które mogą sprzyjać ochronie klimatu i przyrody
- wzmacnianie motywacji (własnej i innych) do zmian i działania na rzecz klimatu i środowiska
- zaproponowanie w szkole zmian prowadzących do stworzenia zrównoważonej szkoły (i społeczności szkolnej) w formie kolażu.

Podziękuj uczniom i uczennicom za ich wkład w aktywność. W ramach komentarza możesz zwrócić uwagę na sposób, w jaki pracowali, docenić liczbę pomysłów i chęć do działania na rzecz zmian w szkole sprzyjających środowisku naturalnemu.

Wskazówki

- Z zadaniem klasę powinni zapoznać nauczyciel lub nauczycielka prowadzący pierwsze zajęcia. Aktywność 1 połącz z jedną z kolejnych aktywności.
- W ramach kolejnych aktywności, np. podsumowania, postaraj się odwoływać do strategii Europejskiego Zielonego Ładu, by przedstawić młodzieży rodzaj i zakres działań w obszarze działań na rzecz zrównoważonego transportu i budownictwa na poziomie międzynarodowym.
- Jeżeli chcesz pogłębić wiedzę na temat zrównoważonego rozwoju, wykorzystaj materiały polecane w naszym serwisie o zrównoważonym rozwoju.

Aktywność 2 (przyroda/geografia)

Wprowadź uczniów i uczennice w temat zadania, nawiązując do aktywności wprowadzającej. Zapytaj, co zapamiętali najlepiej. Czy pamiętają pytanie kluczowe (Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia?) i czym będą się zajmowali w ramach zadania? Czy wszyscy rozumieją, czym jest przestrzeń do życia?

Powiedz uczniom i uczennicom, że na dzisiejszej lekcji jako grupa projektująca zrównoważoną przestrzeń będą rozmawiać o rozwiązaniach w transporcie oraz budownictwie, które są korzystne dla ludzi i środowiska, także tego najbliższego. Wiele rozwiązań i pomysłów na zmiany zostało zapisanych w strategii Europejski Zielony Ład, w której to Unia Europejska zwraca uwagę na konieczność wprowadzenia nowych rozwiązań przyjaznych dla klimatu, natomiast klasa jako projektanci i projektantki zrównoważonej przestrzeni powinna skupić na rozwiązaniach, które można wykorzystać w jej najbliższym otoczeniu. Na początek wyświetl na ekranie plakat:

- karta pracy nr 1:
Kilka słów o przestrzeni
[https://bit.ly/
ZI_3_kartapracy1](https://bit.ly/ZI_3_kartapracy1)

- Rekopól Organizacja Odzysku Opakowań SA, *Europejski Zielony Ład*, https://bit.ly/EZL_plakat

Zapytaj klasę, czy potrafi wskazać na plakacie różne rodzaje transportu? Jakie rozwiązania służące ochronie klimatu i środowiska dostrzegają? Czy widzą te rozwiązania w swoim otoczeniu? Następnie daj każdej osobie **kartę pracy nr 1: Kilka słów o przestrzeni**. Poproś uczniów i uczennice, aby przeczytali tekst zamieszczony w **punkcie 1 karty pracy**. W młodszych klasach możecie przeczytać tekst wspólnie na głos. Po około dziesięciu minutach zapytaj, czy wszyscy przeczytali tekst i czy jest coś, o co chcieliby dopytać.

Następnie podziel klasę na pary lub małe grupy. Poproś, by każda grupa przeszła do **punktu 2** (krzyżówka) w karcie pracy. Zadaniem jest ułożenie pytań do widocznych już wyrazów w krzyżówce. W zadaniu pomoże im wcześniej przeczytany tekst, ale nie musi być wykorzystany do każdego wpisanego w krzyżówce wyrazu. Nie ma również jednego prawidłowego pytania do każdego hasła. Najważniejsze, aby uczniowie i uczennice nawiązywali do tematów związanych ze zrównoważonym transportem i budownictwem, ochroną klimatu i przyrody. Na koniec należy odczytać hasło i napisać w karcie pracy, co ono według pary/grupy oznacza. Wspieraj klasę w trakcie pracy nad krzyżówką. Możesz skorzystać z gotowych pytań – w nawiasie znajdziesz podpowiedzi do wykorzystania podczas omawiania zagadnień z młodzieżą:

1. **CARPOOLING** – Jak nazywa się forma wspólnego transportu samochodowego? (Mogą ją stosować np. rodzice odwożący kilkoro dzieci do szkoły. W ten sposób zmniejsza się zużycie paliwa, szkodliwe emisje, hałas i tłok na drogach).
2. **RENOWACJA** – Inaczej odnowienie budynków, np. ich lepsze ocieplenie. (Dobrze ocieplone i izolowane budynki tracą mniej ciepła i potrzebują mniej energii do ogrzania – są efektywniejsze energetycznie).
3. **LOTNICZY** – Jaki transport jest najszybszy i najdroższy? (Emituje również bardzo duże ilości CO₂. Samolot w ciągu doby emituje tyle dwutlenku węgla, ile 250 aut w ciągu roku [[źródło](#)]).
4. **EUROPA** – Na którym kontynencie stworzono plan wprowadzający zielony ład? (Strategia Komisji Europejskiej ma na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu oraz zatrzymanie degradacji różnorodności biologicznej [[źródło](#)]).
5. **KOSZE** – Co wykorzystujemy do segregacji odpadów? Mają różne kolory w zależności od odpadów, które gromadzą.
6. **WIATR** – Jakie odnawialne źródło energii można pozyskiwać na lądzie i morzu? (Więcej na temat odnawialnych źródeł energii w zadaniu interdyscyplinarnym *Co oznacza prąd i energia przyszłości?*).
7. **DRZEWA** – Jakie organizmy najskuteczniej produkują tlen w atmosferze oraz pochłaniają duże ilości dwutlenku węgla? (Warto je sadzić w ogrodzie, w otoczeniu szkoły. Zwiększają różnorodność biologiczną, dają nam cień, obniżają temperaturę, filtrują powietrze i wpływają pozytywnie na jego wilgotność).

8. **SŁONECZNE** – Jakie panele są montowane na dachach budynków, umożliwiając pozyskiwanie energii z odnawialnego źródła? (Więcej na temat odnawialnych źródeł energii w zadaniu interdyscyplinarnym *Co oznacza prąd i energia przyszłości?*).
9. **KOLEJOWY** – Jakiego rodzaju transportu rokiem został ogłoszony rok 2021? W Polsce sprawdza się jako środek transportu osobowego, jak i towarowego, uważany za zrównoważony środek transportu.
10. **ZIELEŃ** – Na dachu gromadzi wodę deszczową, oczyszcza powietrze, obniża temperaturę i zwiększa różnorodność biologiczną (Na dachu możemy zasadzić różnorodne rodzime gatunki roślin, w tym rośliny miododajne, na zielonych dachach ptaki mogą zakładać gniazda).

Gdy pary/grupy będą gotowe, stwórzcie wspólnie jeden zestaw pytań do krzyżówki. Poszczególne pytania mogą pochodzić od różnych par/grup. Wykorzystaj ten czas również na uzupełnienie informacji na temat haseł. Gdy stworzycie listę dziesięciu pytań, powróć do hasła: zrównoważona **przestrzeń**.

Zapytaj uczniów i uczennice, jak rozumieją hasło. Co oznacza słowo „zrównoważona”? Przeprowadź krótką dyskusję na temat przestrzeni wokół szkoły. Pokieruj dyskusją tak, aby pojawiły się pomysły zmiany przestrzeni związane z samym budynkiem szkoły oraz transportem sprzyjające ochronie klimatu i przyrody oraz pozytywnie wpływające na dobrostan społeczności szkolnej, np. większy stojak na rowery, miejsce na hulajnogi, kwietna łąka, zielone kąciki w szkole, kosze do segregacji odpadów.

W ramach podsumowania zajęć i burzy pomysłów powieś duży arkusz papieru zatytułowany **Zrównoważona przestrzeń** i naszkicuj na nim kształt budynku (szkoły lub domu). Zaproś uczniów i uczennice do wpisywania lub rysowania wewnątrz budynku i wokół niego swoich pomysłów na zmianę przestrzeni i otoczenia szkoły. Stworzony plakat zachowaj do końca zadania.

Wskazówki

- Możesz zaprezentować klasie zdjęcia lub filmy pokazujące zrównoważoną przestrzeń, np. osiemnastosekundowy film o ekodomach:
 - HGTV Polska, „Nieoczywiste domy”: ekodomy, 2020, <https://www.facebook.com/watch/?v=1080024862434111>.
- **Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe:** Zaproś grupę projektującą zrównoważoną przestrzeń do zaprezentowania społeczności szkolnej ich dotychczasowej pracy, edukując jednocześnie na temat tego, jak może wyglądać zrównoważona przestrzeń w szkole. Ze znanych wam haseł i spisanych pytań stwórzcie krzyżówkę dla innych uczniów i uczennic (pustą, nieuzupełnioną, jedynie z pytaniami). Dodatkowo umieśćcie na kartce papieru z krzyżówką informację o lokalizacji plakatu. W wyznaczonym miejscu powieście plakat **Zrównoważona przestrzeń**. Grupa może zaplanować dyżury przy plakacie, w czasie których będzie wyjaśniać innym uczniom i uczennicom, czym jest zrównoważona przestrzeń i jakie zmiany można wprowadzić w przestrzeni szkolnej, by była ona bardziej przyjazna dla środowiska, klimatu oraz uczniów i uczennic.

Aktywność 3 (matematyka)

Jeżeli klasa rozpoczęła już realizację zadania na innym przedmiocie, zapytaj, co zapamiętała z aktywności. Przypomnij, że jej zadaniem jako grupy projektującej zrównoważoną przestrzeń (jeżeli grupa nadała sobie nazwę, użyj jej) jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia? i zachęcanie do wspólnego tworzenia przestrzeni przyjaznej dla ludzi, środowiska i klimatu.

Wprowadź młodzież krótko w kontekst aktywności. Powiedz, że obecnie jednym z największych wyzwań, które Unia Europejska stawia przed krajami członkowskimi, jest zatrzymanie zmiany klimatu, między innymi poprzez osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku. Strategia ujęta w zapisach Europejskiego Zielonego Ładu obejmuje też działania dotyczące zrównoważonego budownictwa i transportu. W całej Europie, również w Polsce, wiele miast podejmuje wysiłki w celu zaprojektowania bardziej zrównoważonych przestrzeni do życia dla swoich mieszkańców i mieszkanek. Wiele działań może być podejmowanych nie tylko na poziomie władz miejskich czy państwowych. Każdy może podjąć działania zmierzające do zmiany swojej przestrzeni. Zaproś klasę jako grupę projektującą zrównoważoną przestrzeń do zmierzenia się z próbą zmiany swojej najbliższej przestrzeni i obliczenia kosztu tej zmiany.

Podziel klasę na cztery grupy. Rozdaj **kartę pracy nr 2: Koszt zrównoważonej przestrzeni**, w której są wskazane różne przedmioty, elementy, które mogą zmienić ich najbliższą szkolną przestrzeń w bardziej zrównoważoną. Zaproś uczniów i uczennice do zastanowienia się, jak chcieliby, by wyglądała ich zrównoważona przestrzeń szkolna. Przypomnij o zasadach, którymi powinni się kierować: niska emisja dwutlenku węgla, optymalizacja korzystania z energii elektrycznej, otoczenie sprzyjające przyrodzie oraz społeczności szkolnej. Jeśli niektórych produktów uczniowie nie znają, zachęć ich do poszukiwania ich opisów w Internecie (mogą wykorzystać telefon lub komputer w klasie). Po piętnastu minutach poproś każdą z grup o krótką prezentację planowanych zmian i podanie ich kosztu.

W ramach podsumowania zaproś klasę do rozmowy. Zapytaj, jak zaproponowane rozwiązania przyczyniają się do powstania bardziej zrównoważonej przestrzeni. Czy wszystkie przedstawione rzeczy należy kupować? Może spróbujecie sami stworzyć ogród wertykalny lub hotele dla zapylaczy? Poproś, by pomysły na obniżenie budżetu klasa dopisała do kart pracy. Wszystkie materiały zachowajcie do końca zadania.

Wskazówki

- Jeżeli to pierwsza aktywność po aktywności wprowadzającej i pracujesz z klasą czwartą, poświęć więcej czasu na wprowadzenie dzieci w temat zrównoważonej przestrzeni.

W tym celu możesz wykorzystać tekst z **karty pracy nr 1: Kilka słów o przestrzeni**. Możecie wspólnie zaprojektować zrównoważoną przestrzeń i podział na grupy zastosować

- karta pracy nr 2:
Koszt zrównoważonej przestrzeni
https://bit.ly/ZI_3_kartapraczy2

dopiero przy obliczaniu budżetu dla wspólnie zaprojektowanej przestrzeni. Mając przygotowaną kartę z różnymi urządzeniami/elementami małej architektury (stojaki na rowery, ławki solarne, donice/skrzynie na rośliny, sala ciszy/odpoczynku w szkole i tu: hamaki, pufy, rośliny doniczkowe...) uczniowie i uczennice projektują swoją zrównoważoną szkolną przestrzeń (to, co jest możliwe do realizacji przez dzieci i ich rodziców) i tworzą budżet tego przedsięwzięcia.

- Możesz poświęcić więcej czasu na zapoznanie piątych i szóstych klas ze strategią Europejski Zielony Ład, przedstawiając przykłady zrównoważonego budownictwa:
 - Zielony Wrocław, *Eko-budynek urzędu przy ul. Hubskiej*, 2018, wroclaw.pl, <https://www.wroclaw.pl/zielony->

-wroclaw/nowa-siedziba-wydzialu-srodowiska-i-rolnictwa-um-i-straznikow-z-ekopatrolu-zdjecia

oraz film na temat zrównoważonego transportu w Europie:

- European Parliamentary Research Service, *Sustainable and smart mobility in Europe*, 2021, <https://www.youtube.com/watch?v=eLlo125YYX8>
- **Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe:** Zaproś grupę projektującą zrównoważoną przestrzeń do zastanowienia się, jak szkoła może pozyskać środki na realizację wszystkich lub części pomysłów. Zaproponuj, by projektanci i projektantki zrównoważonej przestrzeni skonsultowali się z dyrekcją, radą rodziców, szkolnym samorządem i zebra pomysły na uzyskanie środków do wprowadzenia zmiany w przestrzeni szkolnej.

Aktywność 4 (język polski)

Jeżeli klasa rozpoczęła już realizację zadania na innym przedmiocie, zapytaj, co zapamiętała z aktywności. Przypomnij, że jej zadaniem jako grupy projektującej zrównoważoną przestrzeń (jeżeli grupa nadała sobie nazwę, użyj jej) jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia? i zachęcanie do wspólnego tworzenia przestrzeni przyjaznej dla ludzi, środowiska i klimatu.

Następnie zapytaj klasę:

- Czy możemy uczynić nasze miasta i wsie bardziej zrównoważonymi i integracyjnymi?
- Czy możemy zmienić je w miejsca, które ludzie kochają i w których czują się dobrze?

Odpowiedź na to pytanie ułatwi uczniom i uczennicom **karta pracy nr 3: Świat, który odczuwasz wszystkimi zmysłami**. Karta pomoże im zdiagnozować, jaka jest przestrzeń, w której żyją, a o jakiej przestrzeni marzą. Daj każdej osobie kartę pracy i podziel klasę grupy po sześć osób, by każda osoba w grupie zajęła się wypełnieniem jednej rubryki w tabeli. Niech uczniowie i uczennice samodzielnie przydzielą sobie zadanie. Z pewnością będą się kierować swoimi predyspozycjami w odczuwaniu świata (kinestetyk, słuchowiec, wzrokowiec, może osoba o wrażliwości synestezji). Po dziesięciu minutach zachęć grupy do zaprezentowania rezultatów pracy. Poproś, aby dwie osoby z grupy przeczytały wybraną część tabeli, kolejne grupy niech prezentują inną jej część. Taka prezentacja jest szybka i jednocześnie stanowi dla wszystkich inspirację do udziału w dalszej części zajęć.

Następnie poproś uczniów i uczennice, by pracując w grupach, przeprowadzili wywiad z obecną upersonifikowaną przestrzenią do życia, która pragnie przemianować w przestrzeń zrównoważoną. Niech trzy osoby w każdej grupie wejdą w rolę

- karta pracy nr 3:
Świat, który odczuwasz wszystkimi zmysłami
https://bit.ly/ZI_3_kartaprac3

dziennikarzy, a trzy kolejne w rolę uosobionej przestrzeni. Zwróć uczniom i uczennicom uwagę na jakość formułowanych pytań, poproś, by układali tylko pytania otwarte. Osoby, które przyjmują rolę przestrzeni, powinny pamiętać o różnorodnych elementach, które składają się na przestrzeń, oraz o tym, na kogo przestrzeń wpływa: ludzi, środowisko naturalne, klimat. Po około dwudziestu minutach poproś jedną z grup o zaprezentowanie wywiadu.

W ramach zakończenia zapytaj uczniów i uczennice, jak oceniają swoje zrozumienie tego, czym jest zrównoważona przestrzeń do życia. Poproś o wskazanie za pomocą kciuków stopnia zrozumienia:

- kciuk do góry – „rozumiałem/ rozumiałam”
- kciuk poziomo – „częściowo rozumiem”
- kciuk w dół – „nie rozumiałem/nie rozumiałam”.

Wskazówki

- **Możesz zaproponować młodzieży działanie dodatkowe:**

Zaproś grupę projektującą zrównoważoną przestrzeń do stworzenia okładek dla przeprowadzonych wywiadów (może uda się to zrealizować w ramach zajęć z plastyki?). Mogą one prezentować wizję zrównoważonej przestrzeni, zmianę obecnej przestrzeni w bardziej zrównoważoną. Grupa może stworzyć wystawę

obrazów i zaprosić pozostałych uczniów i uczennice do ich interpretacji. Wsparciem w interpretacji mogą być wywiady przeprowadzone z przestrzenią. Jest to sposób na przybliżenie innym uczniom i uczennicom tematu zrównoważonej przestrzeni, zyskanie sojuszników i sojuszniczek do wprowadzania zmian przestrzeni w szkole.

Aktywność 5 (godzina wychowawcza)

Umieść w sali (na ścianie, na tablicy) wszystkie dotychczas zgromadzone materiały: plakat *Zrównoważona przestrzeń*, budżety tworzenia zrównoważonej przestrzeni i wywiady. Pozwól klasie się przyjrzeć swojej dotychczasowej pracy.

Podsumuj z uczniami i uczennicami dotychczasowe aktywności przeprowadzone w szkole dotyczące zrównoważonej przestrzeni do życia, proponując w formie burzy pomysłów odpowiedź na pytanie: **Czym jest zrównoważona przestrzeń do życia?**

Warto zadać pytania pomocnicze:

- Czego się dowiedziałeś/dowiedziałeś o zrównoważonej przestrzeni na innych aktywnościach?
- Dlaczego ta idea jest ważna dla Komisji Europejskiej?

Odpowiedzi zapisuj na flipcharcie (uczestnicy i uczestniczki zajęć mogą je również zapisywać na karteczkach samoprzylepnych, które przykleją na flipcharcie – wtedy każda osoba ma okazję zabrać głos).

Zaproponuj ćwiczenie metodą *world cafe*. Pamiętaj, by każdy stolik miał swojego opiekuna/opiekunkę, którzy będą zbierali wnioski od kolejnych grup i spisywali je na stolikowym flipcharcie. Ze względu na ograniczony czas zaproponuj każdej grupie trzy rundy po dwie minuty:

Pierwszy stolik: W jaki sposób osobiście dbam o zrównoważoną przestrzeń wokół siebie w domu/miejscowości/w szkole?

Drugi stolik: W jaki sposób zrównoważona przestrzeń wpływa na moje samopoczucie?

Trzeci stolik: Dlaczego dbanie o zrównoważoną przestrzeń jest ważne w dzisiejszych czasach?

Umieśćcie trzy flipcharty w widocznym miejscu – wnioski będą pomocne przy wykonywaniu kolażu.

Zapowiedz, że uczniowie i uczennice jako grupa projektująca zrównoważoną przestrzeń wykonają prace plastyczne, które staną się ich projektem, wizją zrównoważonej przestrzeni i odpowiedzią na pytanie: Co można zmienić w szkolnej przestrzeni, by stała się bardziej zrównoważona? Zaproś każdego ucznia i uczennicę do wykonania kolażu z wybranych fragmentów zdjęć szkoły, wycinków z gazet i magazynów uzupełnionych o własne rysunki. Po zakończeniu zadania wspólnie wykonajcie klasową lub szkolną wystawę kolaży.

Wskazówki

- Warto przed zajęciami przygotować wywołane zdjęcia (lub alternatywnie szkice) przestrzeni szkolnej, a następnie losowo przydzielić poszczególnym osobom. Dzieci mogą też same przygotować fotografie przestrzeni, którą chciałyby zmienić. Warto z wyprzedzeniem zachęcić uczniów i uczennice do zbierania wycinków z gazet, na których zauważają elementy przyjaznej, zrównoważonej przestrzeni, a oprócz tego dodatkowo przynieść stare gazety, magazyny, które posłużą do wykonania kolaży.
- Wystawa kolaży, szczególnie wtedy, gdy będzie dziełem więcej niż jednej klasy, może okazać się ciekawą szkolną inicjatywą i punktem wyjścia do późniejszej zmiany

i rzeczywistego przeorganizowania przestrzeni szkolnej, by stała się bardziej zrównoważona.

- **Możesz zaproponować innym nauczycielom i nauczycielkom działanie dodatkowe:** Zadanie interdyscyplinarne można przeprowadzić we wszystkich klasach IV–VI i zwieńczyć je szkolną wystawą kolaży, zaprezentowaniem najciekawszych plakatów *Zrównoważona przestrzeń*, propozycji budżetowych z lekcji matematyki, odczytaniem wywiadów, które powstały podczas lekcji języka polskiego. Podsumowania projektu można dokonać stacjonarnie, jak i online, prezentując kolaże, plakaty, budżety oraz wywiady na szkolnej stronie internetowej.

Źródła i inspiracje:

- Danuta Sterna, *Uczę (się) w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2014, www.ceo.org.pl/sites/default/files/ucze-sie-w-szkole_danuta_sterna.pdf,
- *Przewodnik Zielony ład w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2021, <https://globalna.ceo.org.pl/material/przewodnik-zielony-lad-w-szkole/>
- Komisja Europejska, *Europejski Zielony Ład*, Bruksela 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>.
- Komisja Europejska, *Zastanów się, zanim usiądziesz za kierownicą*, Bruksela 2017, https://ec.europa.eu/clima/citizens/climate-tips/think-you-drive_pl.

Dostęp do źródeł internetowych: listopad 2021.

Niniejszy materiał powstał w ramach serii spotkań „Europa o klimacie”, którego organizatorem jest Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Seria spotkań „Europa o klimacie” jest współfinansowana ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce oraz Unii Europejskiej.

Autorki:

Bernadetta Białek, Karolina Kryściak, Agnieszka Makowczyńska, Ewa Sak-Grzelczak, Justyna Zamojda

Redakcja językowa:

Justyna Yiğitler

Konsultacja merytoryczna:

Marta Kałużńska, Justyna Zamojda

Projekt graficzny i skład:

Zofia Herbich

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl

Warszawa 2021

Materiał jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach serii spotkań „Europa o klimacie” finansowanej ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej oraz programu „1Planet4All – Razem dla klimatu!” finansowanego ze środków Unii Europejskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji.

Strona internetowa serii spotkań:

www.globalna.ceo.org.pl/programy-edukacyjne/ekologiczna-szkola/europa-o-klimacie/

Wersja elektroniczna materiału jest dostępna na stronie:

https://bit.ly/Europa_ZI_3

Fot. Jose Maria Sava/Unsplash